

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü

Sayı : B.08.0.ETÖ.0.07.03.00/ 185/2708

14/06/2010

Konu: Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumlarında Alan/Dala Geçiş ve Teknik Lise Öğrenci Kayıtları.

GENELGE
2010/37

- İlgi: a) Millî Eğitim Bakanlığı Orta Öğretim Kurumları Sınıf Geçme ve Sınav Yönetmeliği.
b) Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği.
c) Talim ve Terbiye Kurulunun 07.6.2005 tarihli ve 184 sayılı Kararı.
ç) 17.04.2006 tarihli ve B.08.0.ETÖ.0.10.03.04.00/129/02537 2006/32 sayılı Genelge.
d) Talim ve Terbiye Kurulunun 11.9.2009 tarihli ve 151 sayılı Kararı.

2005-2006 Öğretim Yılından itibaren, ilgi (c) Kararla bütün ortaöğretim kurumlarının öğretim süresi kademeli olarak 4 yıla çıkarılmış ve 9'uncu sınıf, genel liseler ile mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında ortak sınıf olarak kabul edilmiş, öğretim programları da buna göre düzenlenmiştir.

Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi (MEGEP) kapsamında 4 yıllık ortaöğretim sistemine göre hazırlanarak uygulamaya konulan çerçeve öğretim programları ve haftalık ders çizelgelerinde ortak 9'uncu sınıfta, haftada 2 saatlik Tanıtım ve Yönlendirme dersine yer verilmiştir. Modüler sistemde hazırlanan bu derste, öğrencilere genel ortaöğretim ile mesleki ve teknik eğitim alanlarını ve meslekleri tanıtmak, öğrencilere meslek seçiminde rehberlik etmek amaçlanmıştır.

2009-2010 öğretim yılı başından itibaren ilgi (d) Kararla uygulamaya konulan ortaöğretim kurumlarının haftalık ders çizelgelerinde yapılan değişiklikle 9'uncu sınıflardan Tanıtım ve Yönlendirme dersi kaldırılmış, mesleki rehberlik ve tanıtım faaliyetlerinin rehberlik saatinde yerine getirilmesi öngörülmüştür.

Bakanlığımız Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı işbirliğinde uygulanan proje sonunda, bireylere hayat boyu sürecek öğrenme ve gelişim yolculuğunda rehberlik etmek amacıyla oluşturulan Mesleki Bilgi Sistemi Portalı (<http://mbs.meb.gov.tr>) hizmete sunulmuştur.

"Ulusal Mesleki Bilgi Sistemi, Hayat Boyu Rehberlik" sloganıyla hizmet veren bu portalın amacı, öğrencilerin kendini tanıması, yapmaktan hoşlandığı şeyler, yeteneklerini fark etme, meslek seçimi, iş değiştirme gibi konularda hayat boyu rehberlik etmektir. Öğrenciler bireysel olarak bu sisteme girerek sistemin yönlendirmesiyle mesleki gelişime, kendini tanımaya destek olabilecek ölçme araçlarına, eğitim ve iş piyasasına ilişkin bilgi ve kaynaklara ulaşabilmektedir. Öğrencilerin alan tercihi yapmadan önce Mesleki Bilgi Sistemi portalına (<http://mbs.meb.gov.tr>) girerek gerçek ilgi ve yeteneklerine ilişkin önerilerden yararlanabilmeleri için öğrenci ve velilerin bilgilendirilmesi gerekmektedir.

Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında alana geçiş işlemleri ilgi (b) Yönetmelikle düzenlenmiştir. Ancak, ortaöğretim kurumlarının 9'uncu sınıflarından Tanıtım ve Yönlendirme Dersinin kaldırılmış olması ve okullarda haftalık ders saatlerinin azaltılmasına yönelik Bakanlığımızca yürütülen çalışmaların devam etmesi nedeniyle alana geçiş başvurularında 2010-2011 öğretim yılına mahsus olmak üzere ilgi (b) Yönetmelik eki EK-1 ve EK-2 formlar yerine bu Genelge esaslarına göre hazırlanarak e-okul sisteminde yayımlanan formun kullanılması

Atatürk Bulvarı
06648 Bakanlıklar/ANKARA
Tel :0 312 413 12 47
Faks :0 312 425 19 67
etegn@meb.gov.tr www.meb.gov.tr

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü

Sayı : B.08.0.ETÖ.0.07.03.00/ 185/ 2708

44/06/2010

Konu: Mesleki ve Teknik Ortaöğretim
Kurumlarında Alan/Dala Geçiş ve
Teknik Lise Öğrenci Kayıtları.

Ortaöğretim kurumlarının 9'uncu sınıfında başarılı olarak mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında öğrenimine devam etmek isteyen öğrencilerin alan tercihi, yerleştirme ve kayıt-kabulü ile ilgili iş ve işlemler aşağıdaki şekilde yürütülecektir.

1. e-okul sisteminde yayımlanan "Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumları Alan Tercih Formu"nda öğrenci velilerine alan tercihi ve başvurusu, tercih değişikliği, alana yerleştirme ve kayıt-kabuller ile ilgili hususlarda açıklayıcı bilgilere yer verilmektedir.

2. Öğrenci velileri tercihlerini, e-okul sisteminde yayınlanacak okullar ve alanlarını gösteren listelerden yararlanarak belirleyecek ve Alan Tercih Formunu doldurarak öğrencinin kayıtlı olduğu okul müdürlüğüne teslim edeceklerdir.

3. Her öğrenci, en fazla 3 okulu ve bu okulların her birinden en fazla 5 alanı tercih edebilecektir.

4. Alan tercih başvurusu işlemleri **14 Haziran 2010** tarihinde başlatılacak ve **13 Ağustos 2010** Cuma günü çalışma saati bitimine kadar devam edecektir. Yazılı olarak başvurulmak kaydıyla **13 Ağustos 2010** tarihine kadar tercih değişikliği yapılabilecektir.

5. Devamsızlık nedeniyle sınıf tekrarı durumuna düşenler hariç, 2009-2010 öğretim yılında 9'uncu sınıfta öğrenim gören tüm öğrenciler alan tercihi yapabilecektir. Alana yerleştirme aşamasında, e-okul tarafından, ders yılı sonunda veya ortalama yükseltme sınavları sonunda 10'uncu sınıfa geçen öğrencilerin alana geçiş başvuruları değerlendirmeye alınacak, 10'uncu sınıfa devam etme hakkı bulunmayan öğrenciler değerlendirme dışı bırakılacaktır.

6. Öğrenci velisinin imzasını taşıyan Alan Tercih Formunda belirtilen okul ve alan tercihleri okul müdürlüğüne e-okul sistemine işlenecek, bu formlar bir yıl süre ile saklanacaktır. Öğrencilerin alanlara yerleştirilmesi aşamasında mağdur olmamaları için tercihlerin e-okul sistemine işlenmesinde gerekli hassasiyet gösterilecektir.

7. Bir okulda aynı alanı tercih eden öğrenci sayısının kontenjandan fazla olması hâlinde sıralama, e-okul sisteminden öğrencinin 9'uncu sınıf yılsonu başarı puanının % 60'ı ile İlköğretim Okulu Diploma Puanının % 40'ı toplanarak hesaplanacak "Alana Yerleştirme Puanı"na göre belirlenecektir. Alana Yerleştirme Puanları eşit olan öğrencilerde:

- 9'uncu sınıf yılsonu başarı puanı yüksek olana,
- İlköğretim okulu diploma puanı yüksek olana,
- Tercih sırası önce olana,
- Yaşı küçük olana

öncelik verilerek sıralamadaki yerleri belirlenecektir.

8. Öğrenci tercihleri, yukarıda açıklanan kriterler ve alanlara göre belirlenen kontenjan çerçevesinde değerlendirilerek e-okul sistemi üzerinden yerleştirme yapılacaktır.

9. İlgi (b) Yönetmeliğin 52'nci maddesine göre, anne ve/veya babasına ait çalışır durumda bir işyeri bulunanlar, isterlerse bu işyeri ve mesleği ile ilgili alana doğrudan kayıt edileceklerdir. Ancak, bu gibi öğrencilerin anne ve babalarına ait işyerinin bulunduğunu ve bu işyerindeki mesleğin ne olduğunu, ilgili meslek kuruluşlarından belgelendirmeleri istenecektir. Okul müdürlüklerince bu öğrencilerin kayıtları, kontenjan açığı bulunup bulunmadığına bakılmaksızın **24 Eylül 2010** Cuma günü çalışma saati bitimine kadar yapılacaktır.

10. Okullarda alanlara göre tespit edilen öğrenci kontenjanları ile yerleştirme listeleri e-okul sisteminde duyurulacak, ayrıca okulda öğrenci ve velilerin rahatlıkla görebilecekleri bir yerde ilan edilecektir.

Atatürk Bulvarı
06648 Bakanlıklar/ANKARA
Tel : 0 312 413 12 47
Faks : 0 312 425 19 67
e:ogretim@meh.gov.tr www.meb.gov.tr

444 0 432

EGITIM VE
T.C. MEB

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü

Sayı : B.08.0.ETÖ.0.07.03.00/ 185/2708

11/06/2010

Konu: Mesleki ve Teknik Ortaöğretim
Kurumlarında Alan/Dala Geçiş ve
Teknik Lise Öğrenci Kayıtları.

11. Öğrenim gördüğü okulda bir alana geçmeye hak kazanan öğrencilerin kayıtları, listeler okul müdürlüğünce onaylanmak suretiyle başka bir işleme gerek kalmaksızın yapılacaktır. Başka bir okulun alanına yerleştirilen öğrencilerin kayıtları ise e-okul tarafından ilgili okula yönlendirilecek. listeler ilgili okul müdürlüğünce onaylandığında kayıtları öğretim yılı sonunda otomatik olarak yapılacaktır.

12. Tercihleri doğrultusunda yerleştirildiği okul ve alana kayıt yaptırmak istemeyen öğrencilerin velileri tarafından 08 Eylül 2010 tarihine kadar yerleştirildiği okul müdürlüğüne yazılı olarak başvurulması hâlinde, okul müdürlüklerince e-okul üzerinde yerleştirme listelerinden onay kaldırılarak bu öğrenciler hakkında tercih yapmayan öğrenciler gibi işlem yapılacaktır.

13. Yeterli tercih yapılmadığından kontenjan açığı bulunan alanlar, okul müdürlüklerince e-okul sisteminden rapor olarak alınabilecektir. Bu açık kontenjanlar ile her hangi bir sebeple boşalacak kontenjanlara, tercih ettikleri her hangi bir alana yerleştirilemeyen veya özürleri nedeniyle süresi içinde alana geçiş başvurusu yapamayan öğrencilerin kayıtları, Alana Yerleştirme Puanları göz önünde bulundurularak okul müdürlüklerince yapılacaktır. Bunlardan, kayıtlı oldukları okul dışındaki bir okulun alanına kayıt yaptırmak isteyen öğrencilerin önce e-okul sisteminden nakil başvurusu yapılacak. diğer okul tarafından nakil işlemi onaylandıktan sonra alana geçiş işlemi gerçekleştirilecektir. Bu kayıtlar en geç 24 Eylül 2010 Cuma günü çalışma saati bitimine kadar tamamlanacaktır.

14. 10 uncu sınıfta sınıf tekrarı yapacak öğrencilerden alan değişikliği yapmak isteyenler ile ilgili işlemler okul müdürlüklerince yürütülecektir. Bunların alan değişikliğinde, önceki yıllardaki başarıları göz önünde bulundurulacaktır.

15. İlgi (b) Yönetmeliğin 53'üncü maddesine göre; öğretim yılının başladığı ilk hafta sonuna kadar, sınıf tekrar eden öğrenciler dâhil 12'den az öğrencisi bulunan alanlardaki öğrenciler, istekleri ve alana yerleştirme puanı dikkate alınarak kontenjanı uygun alanlara yerleştirileceklerdir. Yalnız bir meslek alanında eğitim yapılan okullarda, eğitime başlayabilmek için 12 öğrencinin kayıt yaptırmış olması şartı aranmayacaktır.

16. Ders yılı içerisinde bir alandaki öğrenci sayısının 12'nin altına düşmesi hâlinde bu alanda eğitim öğretime devam edilecektir. Ancak bu öğrenciler 11'inci sınıfta dala geçişte çoğunluğun tercih ettiği dalda ya da başka bir okulda öğrenime devam edeceklerdir.

17. Kabul edilebilir bir özre dayanmaksızın her hangi bir alana kayıt yaptırmayan ve okula devam etmeyenler hakkında ilgi (a) Yönetmeliğin devamsızlıkla ilgili hükümleri uygulanacaktır.

18. Doğrudan alana kayıt yapılan Anadolu mesleki ve teknik ortaöğretim programlarından meslek lisesi programlarına geçiş yapmak isteyen öğrenciler daha önce kayıtlı oldukları alana doğrudan, farklı alana geçmek isteyenlerse bu genelge esaslarına göre tercih ve yerleştirme işlemine tabi tutulacaklardır.

19. Öğrenciler tercihlerini kullanırken, sağlık durumlarının tercih edecekleri alanın öğrenimine uygunluğunu dikkate alacaklardır. Okul müdürlüklerince, gerektiğinde öğrencilerden sağlık durumlarının yerleştirildikleri alanın öğrenimine elverişli olup olmadığını resmî veya özel

sağlık kurum ve kuruluşlarından alacakları raporla belgelendirmelerini istenecektir.

20. Merkezi sistemle öğrenci yerleştirilen okullardaki özel başvuru şartı aranan alanlar ile aynı adlı programlara yerleştirilen öğrencilerden, yerleştirildiği alanın gerektirdiği özel yetenek, fiziki görünüm, iletişim becerileri gibi şartlarını taşımadığı sonradan anlaşılan öğrenciler, ders yılının başladığı tarihten itibaren en geç bir ay içerisinde durumlarına uygun bir alana alan değişikliği yapabileceklerdir.

Atatürk Bulvarı
06648 Bakanlıklar/ANKARA
Tel : 0 312 413 12 47
Faks : 0 312 425 19 67
etogm@meb.gov.tr www.meb.gov.tr

3/4

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü

Sayı : B.08.0.ETÖ.0.07.03.00/ 195/2708

11/06/2010

Konu: Mesleki ve Teknik Ortaöğretim
Kurumlarında Alan/Dala Geçiş ve
Teknik Lise Öğrenci Kayıtları.

21. Meslekî ve teknik orta öğretim kurumlarında alanlara alınacak öğrenci kontenjanı, kurumun dershane, atölye, laboratuvar gibi fiziki kapasite ve öğretmen durumu ile bölgenin üretim ve hizmet sektörünün ilgili alanda ihtiyaç duyduğu insan gücü dikkate alınarak; kayıt kabul ve nakil komisyonlarınca belirlenecektir. Başvurunun yoğun olduğu okullarda, fiziki kapasiteden azami derecede yararlanılması için her türlü tedbir alınacaktır.

22. Mesleki ve teknik orta öğretim kurumlarından genel liselere geçiş yapmak isteyen öğrenciler, e-okul sistemi üzerinden önce ilgili okula nakil işlemini yaptıracak, daha sonra ilgi (a) Yönetmeliğin 10'uncu maddesine göre alan seçimi yapacaklardır.

23. Ortaöğretim kurumlarının 9'uncu sınıfını ders kesimi veya ortalama yükseltme sınavları sonunda doğrudan geçen ve ilgi (b) Yönetmeliğin 54'üncü maddesindeki şartları taşıyan öğrencilerin Teknik Liseye geçiş başvurusu, tercih ve yerleştirme ile kayıt-kabul işlemleri aynı Yönetmeliğin 52, 53 ve 55'inci maddelerine uygun olarak elektronik ortamda e-okul sistemi üzerinden yapılmaya devam edilecektir. Anadolu türü ortaöğretim kurumları, fen lisesi, sosyal bilimler lisesi, askeri lise ve polis koleji öğrencilerinden isteyenler de aynı koşullarla teknik lise programlarına veya kontenjan açığı bulunan Anadolu teknik lisesi programlarına geçiş için başvurabileceklerdir. Başvuru işlemleri **13 Ağustos 2010** Cuma günü çalışma saati bitimine kadar devam edecektir.

24. 11'inci sınıfa geçen öğrencilerin dal tercih ve yerleştirme işlemleri ilgi (b) Yönetmeliğin 53'üncü maddesinin üçüncü fıkrasına göre okul müdürlüklerince e-okul sistemi üzerinden yürütülecektir. Aynı alan altında yer alan, anne veya baba mesleği ile ilgili bir dalı tercih eden öğrenciler, bu durumlarını belgelendirmeleri kaydıyla doğrudan bu dala yerleştirileceklerdir.

Bu Genelgenin yürürlüğe girmesiyle ilgi (ç) Genelge yürürlükten kaldırılmıştır.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Nihat ÇUBUKÇU
Millî Eğitim Bakanı

DAĞITIM

Gereği
B Planı

Bilgi
Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığına
Teftiş Kurulu Başkanlığına
Ortaöğretim Genel Müdürlüğüne
Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğüne

Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğüne
Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğüne
Din Öğretimi Genel Müdürlüğüne
Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğüne
Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğüne
Sağlık İşleri Dairesi Başkanlığına

4/4

Atatürk Bulvarı
06648 Bakanlıklar/ANKARA
Tel : 0 312 413 12 47
Faks : 0 312 425 19 67
etogm@mcb.gov.tr www.mcb.gov.tr

MESLEKİ VE TEKNİK ORTAÖĞRETİM KURUMLARI
ALAN TERCİH FORMU
(BU FORM E-OKUL SİSTEMİNDE YAYIMLANACAKTIR)

ÖĞRENCİ KİMLİK BİLGİLERİ			
Adı Soyadı		Kayıtlı Olduğu Okul	
T.C. Kimlik No		Sınıfı/Şubesi/ Numarası	
TERCİH LİSTESİ			
ALANA GEÇİŞ BAŞVURUSU YAPILACAK OKULUN ADI	Tercih Sırasına Göre Meslek Alanları		
1.	1		
	2		
	3		
	4		
	5		
2.	Tercih Sırasına Göre Meslek Alanları		
	1		
	2		
	3		
	4		
3.	Tercih Sırasına Göre Meslek Alanları		
	1		
	2		
	3		
	4		
5			

..... LİSESİ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yukarıda kimlik bilgileri ile okul ve alan tercihleri yazılı öğrencimin alana geçiş başvurusu ile ilgili iş ve işlemlerin Okul Müdürlüğünüzce yapılmasını arz ederim. /06/2010

Öğrenci Velisi
Adı – Soyadı
İmzası

ADRES ve İLETİŞİM BİLGİLERİ:

Tel:.....

e-Posta :.....

AÇIKLAMALAR:

1. Öğrenci velileri tercihlerini, e-okul sisteminde yayınlanacak okullar ve alanlarını gösteren listelerden yararlanarak belirleyecek ve okul/alan tercih sırasında bu Form Dilekçenin ilgili bölümlerine yazarak **14 Haziran 2010 tarihinden itibaren** öğrencinin kayıtlı olduğu okul müdürlüğüne teslim edecektir.
2. Alan Tercih Formunda en fazla 3 okul ve bu okulların her birinden en fazla 5 alan tercih edilebilecektir. Tercihler sisteme okul müdürlüğüne işlenecektir.
3. Öğrencilerin sağlık durumlarının, öğrenim görmek istedikleri mesleğin öğrenimine elverişli olması gerekir. Okul müdürlüklerince, gerektiğinde, öğrencinin sağlık durumunun yerleştirildiği alanda öğrenim görmesine elverişli olup olmadığının raporla belgelendirilmesi istenilebilecektir.
4. Yalnız bir alan tercihi yapan ve tercihine yerleştirilemeyen öğrenciler, kontenjan bulunması hâlinde okul müdürlüklerince Alana Yerleştirme Puanlarına uygun bir alana yerleştirilecektir.
5. Alana Yerleştirme Puanı, öğrencinin 9'uncu sınıf yılsonu başarı puanının % 60'ı ile İlköğretim Okulu Diploma Puanının % 40'ı toplanarak hesaplanacaktır.
6. Öğrenci tercihleri, ilgili okul müdürlüklerince belirlenen kontenjanlar ve Alana Yerleştirme Puanı çerçevesinde bilgisayar ortamında değerlendirilecektir. Alana yerleştirme işlemi puan üstünlüğüne göre gerçekleştirilecektir.
7. Yerleştirme sonunda açık kontenjanı bulunan okul ve alanlar, e-okul sisteminde duyurulacaktır.
8. Özürlüleri nedeniyle süresi içinde alan tercihi yapamayan öğrenciler ile tercih ettikleri her hangi bir alana yerleştirilemeyen öğrenciler, okul müdürlüklerince açık kontenjanı bulunan her hangi bir alana, Alana Yerleştirme Puanları göz önünde bulundurularak yerleştirilecektir. Bunlardan, kayıtlı oldukları okul dışındaki bir okulun alanına kayıt yaptırmak isteyen öğrenciler önce e-okul sisteminden nakil başvurusu yapacak ve diğer okul tarafından nakil işlemi onaylandıktan sonra alana geçiş işlemi gerçekleştirilecektir.
9. Bir alana yerleştirilen öğrencinin kayıt işlemi sistem tarafından otomatik olarak yapılacaktır. Bu nedenle okul ve alan tercihlerinin çok dikkatli yapılması gerekmektedir.
10. **13 Ağustos 2010** tarihine kadar alan tercih başvurusu ve tercih değişikliği yapılabilecektir.
11. Tercihleri doğrultusunda yerleştirildiği okul ve alana kayıt yaptırmak istemeyen öğrencilerin velileri tarafından **08 Eylül 2010** tarihine kadar yerleştirildiği okul müdürlüğüne yazılı olarak başvurulması gerekmektedir. Bu durumda, okul müdürlüklerince e-okul üzerinde yerleştirme listelerinden onay kaldırılarak bu öğrenciler hakkında tercih yapmayan öğrenciler gibi işlem yapılacaktır.
12. Devamsızlık nedeniyle sınıf tekrarı durumuna düşenler hariç, 2009-2010 öğretim yılında 9'uncu sınıfta öğrenim gören tüm öğrenciler alan tercihi yapacaktır.
13. Alana yerleştirme aşamasında, e-okul tarafından, ders yılı sonunda veya ortalama yükseltme sınavları sonunda 10'uncu sınıfa geçen öğrencilerin alana geçiş başvuruları değerlendirmeye alınacaktır. 10'uncu sınıfa devam etme hakkı bulunmayan öğrenciler değerlendirme dışı bırakılacaktır.
14. Tercih listesini doldurmadan önce öğrencinin, mesleki rehberlik amacıyla hazırlanan Mesleki Bilgi Sistemi portalına (<http://mbs.meb.gov.tr>) girerek mesleki gelişim, kendini tanımaya destek olabilecek ölçme araçları, eğitim ve iş piyasasına ilişkin bilgi ve kaynakları incelemesi, sistemin yönlendirmesiyle gerçek ilgi ve yeteneklerine ilişkin bilgi edinmesinde yarar görülmektedir.

